

РІШЕННЯ

щодо присудження наукового ступеня доктора наук

Спеціалізована вчена рада з присудження наукового ступеня доктора наук Д 29.053.03 Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” Міністерства освіти і науки України прийняла рішення про присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук Вороні Ларисі Іванівні на підставі прилюдного захисту докторської дисертації «Науково-методологічні засади діяльності обласних закладів позашкільної освіти України в кінці XX – на початку XXI ст.» на правах рукопису за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

«26» листопада 2024 року, протокол № 5

Ворона Лариса Іванівна, 1974 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 1998 році Харківський державний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, здобула повну вищу освіту за спеціальністю «Математика і фізика» та одержала кваліфікацію вчителя математики і фізики.

У 2009 році закінчила магістратуру у Полтавському державному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка за спеціальністю «Управління навчальним закладом» та одержала кваліфікацію керівника підприємства, установи та організації (у сфері освіти та виробничого навчання).

Кандидат педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» з 2012 року, доцент кафедри педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» з 2022 року.

У 2021 році закінчила навчання в докторантурі ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Працює заступником директора Комунального закладу «Розсошенська гімназія Щербанівської сільської ради Полтавського району Полтавської області», Міністерство освіти і науки України, з 2019 р. до сьогодні.

Докторська дисертація виконана на кафедрі педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Науковий консультант – Курило Віталій Семенович, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Рекомендовано до захисту 7 жовтня 2024 року.

Здобувачка має 49 наукових праць, у тому числі: 1 одноосібна монографія; дві колективні монографії; 2 одноосібних методичних посібника; 21 стаття у провідних фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз; 3 статті у журналах, що індексуються у наукометричних базах Scopus та WOS; 6 публікацій у зарубіжних періодичних виданнях; 14 тез у збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Опоненти:

Пустовіт Григорій Петрович, доктор педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання, професор кафедри теорії і методики виховання, Рівненський державний гуманітарний університет, дав позитивний відгук із зауваженнями:

1. У змісті дисертації акцентовано увагу на діяльності закладів позашкільної освіти трьох областей – Полтавської, Сумської, Кіровоградської, на нашу думку, робота була б більш довершеною, якби в ній була представлена коротка характеристика діяльності таких закладів позашкільної освіти із різних економіко-географічних районів країни.

2. На сторінках 279-281 укладена таблиця «Аналіз регіональних програм соціально-економічного розвитку й галузевих освітянських програм», що містить перелік таких програм у кожній з областей, у межах яких здійснювалось дослідження. Відповідно його результати мали б більший прикладний характер, якби був представлений кращий досвід програмного забезпечення діяльності закладів позашкільної освіти для можливості використання в інших регіонах країни.

3. Дисертаційне дослідження містить цінний узагальнений теоретичний і практичний матеріал на основі якого варто було б сформулювати конкретні пропозиції щодо організації роботи з національно-патріотичного виховання дітей і учнівської молоді в закладах позашкільної освіти України в реаліях сьогодення.

4. Робота набула б більшої досконалості, якби здобувачка у підрозділі 3.1, у процесі виокремлення організаційних підходів до формування сучасної державної політики позашкілля в регіонах (державно-домінуючий, публічно-рівноцінний, муніципально-домінуючий, освітньо-інституційний), розкрила основні наукові підходи, що були використані для формулювання цих дефініцій.

5. У підрозділі 4.1. «Соціально-педагогічне партнерство як один з напрямів модернізації освітньої політики в сучасних умовах розвитку позашкільної освіти» дисертанткою розроблена кластерна модель модернізації системи позашкілля у відповідності до сучасних вимог системи організаційної діяльності закладів позашкільної освіти в умовах розвитку територіальних громад, варто було б в моделі відвести місце для імплементації зарубіжного досвіду позашкільної освіти в діяльність вітчизняних закладів позашкілля.

6. Здійснивши генезу нормативно-правового забезпечення розвитку позашкілля в Україні, дисертантка стверджує, що законодавча й нормативно-правова база системи позашкільної освіти України розроблена на належному рівні (С. 134), що на наш погляд є дискусійним питанням.

Сущенко Тетяна Іванівна, доктор педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – теорія та історія педагогіки, професор кафедри освіти та управління навчальним закладом, Класичний приватний університет (м. Запоріжжя), дала позитивний відгук із зауваженнями:

1. На нашу думку, у підрозділі 1.2. дисертаційної роботи при розгляді дефініцій дослідження потрібно більшої уваги надати історичним аспектам, зокрема, еволюції розвитку таких основних понять, як: позашкільна педагогіка, позашкільна освіта, позашкільний педагогічний процес тощо.

2. Заслуговує позитивної оцінки запропонована дисертанткою кластерна модель модернізації системи позашкільля в умовах розвитку об'єднаних територіальних громад. І саме тому слід було б науково обґрунтувати важливість запропонованих суттєвих зміни і особливості професійної діяльності позашкільних педагогів, які необхідні для успішного функціонування моделі. Це вкрай важливо і необхідно тепер, коли в Україні відкриваються перші в світі кафедри професійної підготовки педагогів позашкільля.

3. Дослідження досягло б особливого практичного значення, якби дисертантка у підрозділі 4.3. «Імплементація зарубіжного досвіду в практику роботи вітчизняних закладів позашкільля в Україні» конкретизувала порівняльний аналіз позашкільної освіти зарубіжних країн та України.

4. У роботі наведено значну кількість статистичних даних щодо діяльності закладів позашкільної освіти зазначених областей, варто було б надати їх особливості у військовий період.

5. Переконані, що утопічним є сьогодні очікування модернізації позашкільля будь-якого регіону України без розв'язання сучасної актуальної проблеми – *габілітації*, наукового обґрунтування професійного права педагога працювати у сучасному позашкільному закладі. Дисертантка впритул підходить до цієї проблеми, на жаль, цим і обмежується.

6. Висновки до окремих розділів дисертації дещо перевантажені деталями.

Ваховський Леонід Цезаревич, доктор педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, професор кафедри соціальної роботи, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (м. Полтава), дав позитивний відгук із зауваженнями:

1. Зважаючи на розгляд досліджуваного явища у регіональному аспекті, варто було б у вступ включити позицію «географічні межі дослідження». Це дало б змогу більш чітко пояснити, чим зумовлений вибір систем позашкільної освіти Полтавської, Сумської і Кіровоградської областей для порівняльно-історичного аналізу.

2. Для більш глибокого вивчення науково-методологічних засад діяльності обласних закладів позашкільної освіти України доречним, на нашу думку, було б використання парадигмального підходу, який дає змогу, відволікаючись від зовнішніх чинників, простежити внутрішню логіку розвитку досліджуваного явища, розглянути його як зміну парадигм. Виявлення полярних поглядів на проблему (так званих «бінарних опозицій»), вивчення конкурентної боротьби між ними дало б змогу більш повно характеризувати генезу теорії позашкільної освіти, показати, як саме нові

ідеї отримували парадигмальний статус, як відбувалась легітимація нових педагогічних теорій.

3. На с. 181 дисертації представлено критерії порівняння діяльності закладів позашкільної освіти Полтавської, Сумської і Кіровоградської областей. Термін «критерій» у контексті використання порівняльного методу є не зовсім точним, оскільки критерій – це, перш за все мірило, підстава для оцінки. Більш коректно вести мову про «одиниці порівняння» (units of comparison) як це рекомендовано в порівняльно-педагогічних дослідженнях. Визначені авторкою «структура функціонування», «напрями діяльності», «мета», «контингент вихованців», «форми роботи» і є такими одиницями порівняння.

4. На с. 279-280 розміщено таблицю 3.1. «Аналіз регіональних програм соціально-економічного розвитку й галузевих освітянських програм по областях». Її доцільно було б розмістити не в основному тексті дисертації, а в Додатках, оскільки таблиця практично не коментується і містить інформацію, яка не має безпосереднього відношення до обраної теми.

5. Вважаємо, що загальні висновки до дисертації, які в цілому є обґрунтованими й достовірними, надмірно конкретизовані й докладні. Доцільно було б вийти на більш високий рівень узагальнення і зосередитись на презентації теоретичних досягнень та наданні рекомендацій щодо подальших наукових досліджень.

На докторську дисертацію та реферат надійшли відгуки:

1. Від доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри освітніх наук, цифрового навчання та академічного підприємництва Навчально-наукового інституту міжнародної освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Вадима ЛУНЯЧЕКА.

Відгук позитивний. **Зауваження:** Варто було більш детально викласти результати дослідження у висновках, акцентуючи на їх практичності для системи позашкілля, а також запропонувати конкретні пропозиції щодо законодавчого унормування діяльності обласних закладів позашкільної освіти для територіальних громад.

2. Від доктора педагогічних наук, професора, завідувачки кафедри документознавства та інформаційної діяльності Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу Юлії РОМАНИШИН.

Відгук позитивний. Зауважень немає.

3. Від доктора педагогічних наук, професора, завідувачки відділу міжнародних зв'язків та наукової співпраці Інституту педагогіки НАПН України Наталії АРІСТОВОЇ.

Відгук позитивний. **Зауваження:** Варто було більше приділити увагу особливостям становлення національно-патріотичної роботи в системі позашкілля особливо у період загарбницької агресії російської федерації з лютого 2022 року, виокремити та надати конкретні пропозиції органам управління освітою областей для його посилення у ЗВО та ЗСО, а світовий

досвід розвитку позашкілля не варто було б обмежувати лише країнами європейського континенту.

4. Від доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету Ганни КРАСИЛЬНИКОВОЇ.

Відгук позитивний. **Зауваження:** Бажано було б зробити певні ретроспективи досвіду формування системи позашкілля видатними українськими педагогами, який використовується і в наш час педагогами-новаторами тощо.

5. Від доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова Валентини БОБРИЦЬКОЇ.

Відгук позитивний. **Зауваження:** Бажано було більш концентровано і стисліше викласти висновки роботи, акцентуючи на їх практичності для системи позашкілля, а також запропонувати конкретні пропозиції щодо законодавчого унормування діяльності закладів позашкільної освіти у територіальних громадах з метою уникнення їх скорочення та належного забезпечення роботи.

6. Від доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри філософії і економіки освіти Полтавської академії неперервної освіти імені М. В. Остроградського Віктора СТРЕЛЬНИКОВА.

Відгук позитивний. **Зауваження:** На нашу думку, робота виграла б, якщо б авторка запропонувала своє бачення національно-патріотичного виховання в системі позашкілля, акцентуючи увагу на участі УБД в роботі системи позашкілля, варто було б запропонувати конкретні пропозиції щодо законодавчого унормування діяльності обласних закладів позашкільної освіти для територіальних громад з метою посилення методично-інформаційної роботи.

7. Від доктора педагогічних наук, професора, академіка Української академії акмеології, професора кафедри перекладу Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського Тамари ПОЯСОК.

Відгук позитивний. **Зауваження:** Наукова робота була б ще більш актуальною, якби зарубіжний досвід роботи закладів позашкілля був більш структурований та мав рекомендації щодо імплементації в освітнє національне середовище.

8. Від доктора педагогічних наук, професора, старшого наукового співробітника, заступника начальника Одеської військової академії з навчальної роботи – начальника навчального відділу, полковника Олега МАСЛЯ.

Відгук позитивний. Зауважень немає.

9. Від доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри освіти та управління навчальним закладом Інституту управління Класичного приватного університету Юрія АТАМАНЧУКА.

Відгук позитивний. Зауважень немає.

10. Від доктора педагогічних наук, професора, завідувачки кафедри теорії та методики дошкільної освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Людмили БЕРЕЗОВСЬКОЇ.

Відгук позитивний. Зауважень немає.

11. Від доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка Лідії ДАНИЛЕНКО.

Відгук позитивний. Зауважень немає.

12. Від доктора наук з державного управління, професора, Заслуженого працівника освіти України, професора Інституту Соціальних Наук Гданського університету Олександра РАДЧЕНКА.

Відгук позитивний. Зауважень немає.

13. Від доктора педагогічних наук, професора, Заслуженого діяча науки і техніки України, головного наукового співробітника відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук Жанни ТАЛАНОВОЇ.

Відгук позитивний. **Зауваження:** у тексті реферату не представлено обґрунтування щодо обмеження дослідження трьома областями України та вибірки саме цих трьох областей для дослідження та визначення теоретико-методичних засад діяльності обласних закладів позашкільної освіти України в цілому, адже таке узагальнення не є очевидним. Також, представлена в рефераті кластерна модель модернізації системи позашкільної освіти зазначає як компонент моделі якісні освітні послуги, але опис кластерної моделі не надає характеристику цього важливого компоненту, а саме, визначення якості освітніх послуг в системі позашкільної освіти, як забезпечується їх якість, як і ким оцінюється ця якість.

14. Від доктора педагогічних наук, професора, завідувачки кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка Олени ЖДАНОВОЇ-НЕДІЛЬКО.

Відгук позитивний. **Зауваження:** автору необхідно сформулювати конкретні пропозиції щодо законодавчого унормування діяльності закладів позашкільної освіти у територіальних громадах із метою уникнення їхнього скорочення та належного забезпечення роботи з національно-патріотичного виховання молоді.

15. Від доктора педагогічних наук, професора, завідувачки кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка Олени АНТОНОВОЇ.

Відгук позитивний. **Зауваження:** варто було б більше приділити уваги особливостям становлення національно-патріотичної роботи в системі позашкільля саме Полтавщини, особливо у період, що передував агресії російської федерації у лютому 2022 року, запропонувати конкретні пропозиції органам управління освітою Полтавщини для його посилення у ЗВО та ЗЗСО.

У дискусії взяли участь члени докторської ради:

Ірина МИГОВИЧ, доктор педагогічних наук, спеціальність 13.00.01, без зауважень; Ірина ЦЕБРІЙ, доктор педагогічних наук, спеціальність 13.00.06, без зауважень; Людмила СБІТНЄВА, доктор педагогічних наук, спеціальність 13.00.01, без зауважень; Галина ЩУКА, доктор педагогічних наук, спеціальність 13.00.01, без зауважень; Тамара СОРОЧАН, доктор педагогічних наук, спеціальність 13.00.06, без зауважень; Вікторія ДОКУЧАЄВА, доктор педагогічних наук, спеціальність 13.00.01, **зауваження:** 1) на нашу думку, визначена мета дослідження перебуває поза предметом і завдань роботи; 2) інтерпретація кластерної моделі потребує організаційної лінії, ієрархізації; Людмила БУТЕНКО, доктор педагогічних наук, спеціальність 13.00.06, без зауважень; Володимир ЗАБЛОЦЬКИЙ, доктор наук з державного управління, спеціальність 13.00.06, без зауважень; Тетяна СИЧ, доктор педагогічних наук, спеціальність 13.00.06, без зауважень,

При проведенні таємного голосування виявилось, що із 14 членів докторської ради, 1 член ради є кандидатом наук без права голосу, відтак взяли участь у голосуванні 13 осіб (з них 7 докторів наук за профілем дисертації), проголосували:

«За» 13 членів докторської ради,

«Проти» – немає,

недійсних бюлетенів – немає.

ВИСНОВОК

спеціалізованої вченої ради Д 29.053.03 у Державному закладі «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» про дисертаційну роботу **Ворони Лариси Іванівни** «Науково-методологічні засади діяльності обласних закладів позашкільної освіти України в кінці XX – на початку XXI ст.», подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук (доктора наук) зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки, протокол № 5 від 26 листопада 2024 року.

На підставі вивчення дисертаційної роботи Ворони Лариси Іванівни «Науково-методологічні засади діяльності обласних закладів позашкільної освіти України в кінці XX – на початку XXI ст.», виступів офіційних опонентів – Пустовіта Григорія Петровича, доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету, (м. Рівне); Сущенко Тетяни Іванівни, доктора педагогічних наук, професора, завідувачки кафедри освіти

та управління навчальним закладом Класичного приватного університету, (м. Запоріжжя); Ваховського Леоніда Цезаревича, доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри соціальної роботи ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», (м. Лубни); відгуків про реферат дисертаційної роботи та матеріалів прилюдного захисту, спеціалізована вчена рада

ухвалила:

Дисертаційна робота Ворони Лариси Іванівни є самостійним завершеним дослідженням актуальної проблеми загальної педагогіки та історії педагогіки, потреба у теоретико-методологічному обґрунтуванні засад діяльності обласних позашкільних закладів освіти (зокрема, на прикладі Полтавської, Сумської, Кіровоградської, інших областей України) й встановлення можливості використання прогресивних ідей зарубіжного та вітчизняного досвіду набувають актуальності у контексті воєнного відновлення. Дисертаційна робота виконана відповідно до науково-дослідної теми кафедри педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» «Освітні технології навчально-виховного процесу у сучасних закладах освіти» (реєстраційний № 0110U000751), кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка «Саморегуляція успішної навчально-виховної діяльності студентської та учнівської молоді» (реєстраційний № 0118U004309).

Тему дисертації затверджено вченою радою ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (протокол № 11 від 26 червня 2020 р.) та узгоджено Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (витяг із рішення №5 від 30 листопада 2020 р.).

Актуальність теми дослідження. Геополітичні умови становлення України, потреби розвитку громадянського суспільства вимагають реформ у системі національної освіти й модернізації державної освітньої політики. Ця реформа нині зумовлює впровадження в освітню діяльність країни концептуальних засад Нової української школи, зорієнтованої на створення базових умов, необхідних для розвитку особистості. Одночасно в суспільстві підвищується попит на додаткові освітні послуги, які більшою мірою відбивають унікальність окремої людини і дають змогу акцентувати ті вектори її розвитку, які виходять за межі можливостей загальноосвітньої школи. Такі послуги можуть надавати заклади системи позашкільної освіти, спрямовувальною ідеєю яких є розвиток особистості, профорієнтація та допомога кожній дитині повірити у свої здібності й розкрити власний потенціал.

Заклад позашкільної освіти, що забезпечує реалізацію потреб, запитів та інтересів вихованців у самореалізації, соціалізації, включення до суспільних відносин, професійне самовизначення, розвиток творчих здібностей у сфері культури, мистецтва, техніки, туризму та краєзнавства, екології, спорту, наукових знань тощо, формує унікально креативне освітнє

розвивальне середовище, відкрите для кожної дитини. Позашкілля стало тим інструментом національної освіти, який сприяє виявленню та розвитку особливих здібностей учнів, їхньому інтелектуальному зростанню та поглибленому опануванню предметних напрямків шкільної програми. Проблематиці розвитку позашкілля присвячено низку документів (Закони України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», Укази Президента «Про Стратегію національно-патріотичного виховання», Концепція позашкільної освіти та ін.), якими засвідчено увагу держави до позашкільної освіти та шляхів її вдосконалення, а також делеговано місцевим органам влади низку відповідних обов'язків і функцій.

Пріоритетним напрямом реалізації регіональної освітньої політики в позашкіллі є створення сучасної, дієвої моделі освітнього середовища системи закладів позашкільної освіти, які були б доступними для кожної дитини, де вона могла б знайти себе, реалізуватися, навчитися застосовувати знання на практиці, опанувати вміння та навички творчої діяльності, набути ключових компетентностей, потрібних для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці. Тому науково-методологічні засади діяльності обласних позашкільних закладів освіти, їхні особливості, виявлені в ході дослідження, є важливими для сучасної педагогічної науки і мають прикладне значення для розвитку сучасної національної системи освіти України.

Підґрунтям концептуальних основ дослідження виступають положення про позашкільну освіту як невід'ємну складову національної освітньої системи країни, яка формується під впливом соціальних, економічних, суспільних чинників не лише всієї країни а й кожного з регіонів, де в результаті реформи децентралізації посилився вплив органів місцевого самоврядування на управління закладами позашкілля.

Вагомий внесок у розробку теоретико-методологічної бази розвитку позашкільної освіти в різні часи внесли дослідження науковців-педагогів Г. Ваценка, Є. Мединського, І. Огієнка, М. Пирогова, С. Русової, С. Сірополка, В. Сухомлинського та ін., які бачили в ній вагомий ресурс для розвитку і соціального становлення дитини.

Розробці питань теорії позашкільного педагогічного процесу, в т.ч. методологічних засад позашкільної освіти та виховання, присвячено праці українських учених О. Безпалько, І. Беґа, О. Биковської, В. Борисова, В. Вербицького, А. Капської, Б. Кобзаря, В. Кременя, В. Мадзігона, Г. Пустовіта, Ю. Руденка, А. Сиротенка, О. Сухомлинської, Т. Суцєнко та ін.

Сфера дослідницького пошуку в галузі позашкільної освіти є досить широкою. Питання історичного становлення та розвитку позашкільних навчальних закладів висвітлюються в працях В. Балахтар, В. Береки, С. Букреєвої, О. Глух, Л. Костєнко, А. Сиротєнка, А. Шєпілової, Т. Цвірової та ін. Розвиток позашкільної освіти еколого-натуралістичного спрямування досліджували В. Берека, В. Вербицький, В. Кремень, Г. Пустовіт, І. Рябченко, О. Сухомлинська, Т. Суцєнко, Н. Харінко та ін. Концепт красєзнавчої освіти та виховання в позашкільних навчальних закладах розглянуто в працях С. Багач, В. Лунячека, Т. Міщєнко, В. Матіяш, В. Обозного, С. Піскуп,

Л. Семеновської, І. Шумілова та ін. Проблематика художньо-естетичного виховання в позашкільних навчальних закладах досліджувалася в роботах І. Зязюна, Н. Калашник, О. Комаровської, М. Лещенко, Л. Масол, Н. Миропольської, І. Паласевич, Л. Сєрих, А. Титаренко, Г. Шевченко та ін.

Питання розвитку технічної творчості учнів представлено в роботах В. Амелькіна, Л. Бивалькевич, О. Білошинського, І. Волощука, В. Зайончика, Г. Левченка, В. Сидоренко, А. Тарари, В. Шмельова, О. Щирбула та ін.

Формування творчих здібностей старшокласників у процесі пошуково-дослідницької діяльності в Малій академії наук України висвітлено в роботах В. Андрущенка, С. Довгого, Л. Ковбасенко, Н. Пронюк, Л. Тихенко, О. Лісового, Н. Сергєєвої та ін.

Формування національної самосвідомості особистості, національно-патріотичне виховання підлітків в умовах позашкільного навчального закладу, досвід зарубіжних країн у цій сфері розглядали Є. Барилко, Г. Васянович, Т. Гавлітіна, М. Єщенко, М. Качур, А. Корнієнко, В. Курило, Т. Ліхневська, В. Лопатинська, М. Неруш, І. Фрига, М. Чепіль та ін.

Аналіз наукової літератури, дослідження нормативно-правового супроводу діяльності закладів позашкілля дало змогу з'ясувати, що саме науково-методологічні засади діяльності обласних закладів позашкільної освіти в Україні кінця ХХ – початку ХХІ ст. не була раніше предметом наукового розгляду.

Домінуючою базою роботи позашкілля країни є комунальні заклади об'єднаних територіальних громад. Їхня активна діяльність нині зумовлює необхідність розвитку змісту позашкільної освіти в залежності від соціально-економічних умов кожного регіону України, визначення основних напрямів та специфіки реалізації державної та регіональної політики у цій сфері. На сучасному етапі розвитку позашкілля важливо дослідити діяльність закладів позашкільної освіти в Україні наприкінці ХХ – початку ХХІ ст., адже досвід функціонування освітньої системи позашкілля в зазначений період є потенційним джерелом для вирішення проблем та пошуку нових парадигм організації позашкілля в сучасних умовах.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: *вперше* виокремлено етапи інституційної еволюції системи позашкільної освіти в досліджуваному періоді (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): 1991 – 2000 рр. – трансформаційний, пострадянський; 2000 – 2014 рр. – становлення та модернізації позашкільної освіти в незалежній Україні; 2014 рік по теперішній час – новітній, пов'язаний із процесами децентралізації влади в регіонах; виявлено особливості функціонування та стан діяльності закладів позашкільної освіти Полтавської, Сумської, Кіровоградської областей як наукових, виховних, освітніх осередків розвитку позашкілля в Україні (кінець ХХ – початок ХХІ ст.); виділено й схарактеризовано організаційні підходи до формування сучасної державної політики позашкілля в регіонах України (державно-домінуючий, публічно-рівноцінний, муніципально-домінуючий, освітньо-інституційний); розроблено кластерну модель модернізації системи позашкілля у відповідності до сучасних вимог системи

організаційної діяльності закладів позашкільної освіти в умовах розвитку територіальних громад; визначено сучасні тенденції та перспективи використання здобутків та кращого досвіду національно-патріотичного виховання позашкільної освіти України другої половини ХХ – початку ХХІ ст. у сучасних умовах.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає у тому, що здійснено аналіз дисертаційних досліджень і публікацій українських учених з проблем позашкільної освіти; охарактеризовано нормативно-правові передумови функціонування позашкільної освіти в Україні в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.; виявлено особливості діяльності державних закладів позашкільної освіти як наукових, виховних, освітніх осередків розвитку позашкілля в Україні за добу незалежності (кінець ХХ – початок ХХІ ст.); проведено аналіз діяльності та функціонування закладів позашкільної освіти Полтавської, Сумської та Кіровоградської областей наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст..

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що результати дослідження використовувалися в роботі із здобувачами різних рівнів освіти у ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» у процесі викладання ОК «Педагогіка» для бакалаврату спеціальності 014 «Середня освіта» (модулі «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Основи педагогічної майстерності»), магістратури та аспірантури спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки». Джерельна база дослідження, фактологічний матеріал, систематизовані та узагальнені положення, наукові результати дослідження можуть стати основою для подальших наукових розвідок у сфері позашкілля та методології виховного процесу, для розширення та оновлення змісту навчальних курсів з педагогіки, соціального виховання, теорії національно-патріотичного виховання, для підготовки навчально-методичного забезпечення та укладання навчальних посібників, підручників із цих дисциплін.

Одержані емпіричні дані, наукові результати та рекомендації, подані в дисертаційному дослідженні, можуть бути також використані в діяльності інших установ післядипломної педагогічної освіти, закладів позашкільної освіти, громадських товариств та об'єднань.

Результати дослідження впроваджено в освітні процеси Інституту обдарованої дитини НАПН України (довідка № 02-15/34 від 08.02.2022) Національного Центру «Мала академія наук України» (протокол засідання вченої ради № 10 від 12.10.2021), ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (довідка № 1/722 від 04.10.2022), Полтавського національного університету імені В. Г. Короленка» (довідка № 1186/01.38/37 від 29.07.2022), КЗ «Кіровоградський обласний центр науково-технічної творчості учнівської молоді» (довідка № 02-01/01/10–182 від 22.12.2020) та КЗ «Центральноукраїнський науковий ліцей-інтернат Кіровоградської обласної ради» (довідка № 06.05-01-867 від 25.12.2020), Полтавського обласного центру науково-технічної творчості учнівської молоді Полтавської обласної ради (довідка № 240 від 14.07.2021), Полтавському ОШПО ім. М. В. Остроградського (довідка № 09 від 04.02.2022), у діяльність відділу освіти

Щербанівської сільської ради (довідка № 01 від 20.01.2022) та гуманітарного відділу Мачухівської сільської ради (довідка № 136 від 03.02.2022) Полтавської області.

Особистий внесок здобувача. У роботах, опублікованих у співавторстві, автору належить: [3] – аналіз програмно-проектної діяльності Полтавської, Сумської, Кіровоградської областей; [19] – аналізі визначення основної дефініції дослідження – ПТРС або посттравматичний стресовий розлад, структуруванні змісту статті та узагальненні пропозицій щодо покращення якості освіти навчальних закладів; [27] – обґрунтування проблеми та обробки емпіричних даних щодо проведеного експерименту; [28] – обґрунтуванні мети дослідження, зборі та консолідації даних для проведення експерименту; [29] – виборі методів дослідження, визначенні актуальності та підбору умінь, якими мають володіти педагоги закладу позашкільної освіти в умовах дистанційного освітнього інклюзивного середовища; [36] – виборі теми наукового пошуку, обґрунтуванні завдань дослідження, укладанні таблиці «Інформаційно-цифровий інструментарій дистанційного освітнього процесу в закладах позашкільної освіти» та розробці моделі впровадження дистанційного навчання в закладах ПО; [57] – обґрунтуванні вступу та висновків наукової розвідки.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й результати дослідження оприлюднені на наукових конференціях і семінарах різного рівня: зокрема, Міжнародних – «Наукова еліта у розвитку держави» (Київ, 2013), «Інформаційні технології: теорія, інновації, практика» (Київ, 2015), «Сучасні світові тенденції розвитку науки та інформаційних технологій» (Одеса, 2020), «Практичні та теоретичні питання розвитку науки та освіти» (Львів, 2020), «Людина віртуальна: нові горизонти» (Монреаль, 2020), «Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва» (Київ, 2020), «Implementation of scientific foundations in practice» (Turin, 2021), 37th IBIMA Conference (Cordoba, 2021), «Implementation of modern science and practice» (Varna, 2021); «Інтеграція науки та практики управління в умовах соціокультурних трансформацій» (Полтава, 2024); Всеукраїнських – «Організаційно-управлінські та психологічні аспекти сучасного ринку праці України» (Київ, 2019), «Національна ідентичність як проблема науки й освіти» (Київ, 2020); «Науково-практичне забезпечення надання публічних послуг в умовах децентралізації», (Київ, 2020); «Молодіжна політика та молодіжна робота» (Дніпро, 2017), «Теорія і практика освіти обдарованих учнів у літній період» (Київ, 2012), круглому столі «Проблематика процесу децентралізації надання послуг в об'єднаних територіальних громадах» (Київ, 2020), під час науково-педагогічного стажування «Organization of educational process in the field of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and fEU countries» (Wloclawek. 2020); обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Основні результати дисертаційної роботи знайшли своє відображення у 49 наукових працях, у тому числі: 1 одноосібна монографія; дві колективні

монографії; 2 одноосібні методичні посібники; 21 стаття у провідних фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз; 3 статті у журналах, що індексуються у наукометричних базах Scopus та WOS; 6 публікацій у зарубіжних періодичних виданнях; 14 тез у збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Спеціалізована вчена рада рекомендує використовувати результати дослідження для організації діяльності закладів позашкільної освіти в територіальних громадах відповідно до кластерної моделі модернізації системи позашкільної освіти, формуванні національно-патріотичного виховання в закладах позашкільля в умовах збройної агресії росії проти України, укладанні регіональних освітянських програм з метою створення умов для надання якісних послуг навчання й виховання учнівської молоді у вільний від навчання час, підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів позашкільля.

Спеціалізована вчена рада вважає, що дисертаційна робота Ворони Лариси Іванівни «Науково-методологічні засади діяльності обласних закладів позашкільної освіти України в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.» є завершеною науковою працею, виконаною особисто дисертанткою, що містить нові наукові положення і висновки, сукупність яких кваліфікується як вагомий внесок у розвиток загальної педагогіки та історії педагогіки.

Дисертація відповідає пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. № 1197, № 507 від 03.05.2024 (зі змінами), що дає підстави для присудження Вороні Ларисі Іванівні наукового ступеня доктора педагогічних наук (доктора наук) зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

На підставі результатів таємного голосування та прийнятого висновку докторська рада присуджує Вороні Ларисі Іванівні науковий ступінь доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Головуючий на засіданні
спеціалізованої вченої ради
з присудження наукового
ступеня доктора наук
Д 29.053.03



Ірина ЦЕБРІЙ

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
з присудження наукового
ступеня доктора наук
Д 29.053.03

Наталія МОРДОВЦЕВА

26 листопада 2024 р.